

A'
TSÁSZÁRI és KIRALYI FELSÉG'
 ENGEDELMÉVEL.

(28.)

Költ Bétsben, Mind-Szent-Havának
 (Októbernek) 4-dik napján, 1793-dik
 Esztendőben.

Hadi Környütlállások.

Az Alsó-Bádeni Márkgráfságnak *Mühlheim* nevü Mező-városából, Sept. 19-dik napján indíttatott hozzánk az itt következő Levél:

„Szüntelenek már tíz napoktól fogva az Ellenségnek mozdulásai, mellyek oda láttatnak tzelozni, hogy valahol, általronthassanak a' Rajnán Frantzia Uraimék. A' végett gyújtották-meg *Alt-Breisachot* is Sept. 15-dikén, hogy a' Rajnán innen lévő
 H h.

Örizetünket arra vonván, szándékjokat felylyebb valahol, akadály nélkül végrehajthassák. Ugyan tsak még égett *Alt-Breifach*, a' midőn tegnap-előtt (Sept. 17-dikén) reggeli 6 órakor egyfizerre szerentsét próbáltak *Hüningennél*, *Rheinweillernnél*, és *Sasbachnál*. *Hüningennél* hat hajóval mutogatták magokat, de tsak a' Rajna' közepe táján fekvő *Suszter*-Szigetéig jöttek, 's kevés műiatások után ismét a' Vár alá vették magokat. Nem sokára, nagy sietéssel újra által-szándékoztak, de ágyúink által meg-sebesítettven hajóik, rélszerént a' vízbe vesztek, rélszerént rabságra jutottak,

Rheinweillernnél nagyobb erővel törekedtek-által, de mindjárt az első két hajókat keresztül-lyukgatták golyóbisaink, 's az azokon vóltt Frantziák rélszerént leölettek, rélszerént el-fogattak *Tercy* Reg. béli Kompániánk által, melly állott *Bellingennél*. A' több hat hajóknak ketteje, a' rajta vóltt Népnék nagy részével együtt, el-süllyedett; kettő meg-akadt, úgy hogy kénytelenítettett mind kettőből ki-szállani a' Frantziáság egy közel lévő szigetbe.

Sasbachnál három hajót vesztett az Ellenség. — Öszveséggel nyóltz Fr. hajót nyertünk a' fenn-emplített napon, 's fogtunk közel száz Frantziákat, kik között egy Oberflieut., két Kapitányok, és hat más fő Tisztek vóltak. — Részünkről három

Ember esett-el *Bellingernél*, 's 30an kaptak sebet. — Az Ellenség' által-szándékozása-nak a' vólt a' tzellya, a' mint a' foglyok befzéllik: hogy itt tüzzel-vassal pufztíttson.

Alt-Breifach még most is füstölög. Az Ellenség megént készül hozzánk által, hanem ugyan ezért *Splényi F. M. Lieut.* is Gr. *Wurmser*hez kaptsolta magát; 's helyébe *Offenbachhoz Rüchel* Prusszus Generális szállott, öt gyalog Batalionokkal, és tiz lovas Svadronokkal. “

Egy későbbi tudósításból azt olvassuk, hogy *Alt-Breifachot* egésszen el-égették a' Frantziák, úgy hogy csak valami kevés ingó-bingó jószágjokat szabadíthatták-ki a' Lakosok a' lángok közzül. De ezen kár-ból az a' hafzon következett, hogy már most a' Föld-nepe is meg-indúlt a' Frantziák ellen. Egész helységekből fel-kerekednek a' Férjfi-Lakosok, 's mennek vigyázni a' Rajna' partjára, a' holott adták is már próbáját szemességeknak.

Az *Austr. Flandria'* szélein lakozók is annyira fel-gerjedtek az erőszakoskodó Frantziákra, hogy fegyvereket kértek magoknak: hadd állhassanak ők is szembe ezen kártékony Ellenséggel.

Schaid Falunál lévő erdőből kéntelenítettett hátrább vonni magát *Kovatsevit's* Obersterünk, Sept. 19-dike' éjtszakáján; hanem más nap újra el-verette ezen erdő-ből Gr. *Wurmser* a' Frantziákat, még pedig

olly diadalmasan, hogy többen maradtak közöttük 5 száznál a' tsata-piatzon, 's 17-en el-fogattak. — Bészünkről 135-en kaptak sebet, 's 9-en estek-el; öt Legényekről pedig nem tudatik, hová lettek.

Több érdemes Vitézeink között, a' kik példásan meg-különböztették magokat Septemb. 18, 19, és 20-dik napjain, név szerént említi Gróf *Wurmser*: Batalion-Kommendáns-Oberstlieut. Gr. *Gyulai*, 's Kapitány *Ötvös* Urakat. Továbbá: a' Nádor-Ispány' Hufzár-Regementjéből Obeft. *Ott*, Kapitány *Bajalits*, és Fő-Hadnagy *Borbély Gábor*, 's *Potornitzky* Urakat; az *Erdödy*-Hufzárak között: Oberstlieut. *Piatsek*, Fő-Hadnagy *Boldizsár*, 's Al-Hadnagy *Piros* Urakat.

Septemb. 25-dike' éjtfzakáján, rajta ment *Kospoth* Generálisunk egy igen erős földváron, melyet Gr. *Wurmser*' Seregének jobb szárnya előtt készíttettek a' Frantziák 9 ágyúkra. Ezen földvárat egészen le-rontotta említett Generálisunk, 's Lovassai által többet terítettett földre 250 Frantziáknál. A' melly Fr. Indzszenörnek igazgatása által készült a' föld-vár, az rabságunkba esett 19-ed magával. Mi 15 Embert, 's cgynehány lovat vesztettünk.

Frantzia-Hennegauban fekvő *Maubeuge* Várán alól felül, a' *Sambre*-vize' menttében; három négy helyeken is izgágálkodtak Sept. 16-dikán a' Frantziák; de mindenütt

vissza-**verettek**. Ez alkalmatossággal, új próbáit adták vitézségeiknek *Blankenstein*-Hufzár - Oberster Gróf *Hudik*; Fő-Strásmester Baró *Révay*; és Kapitány *Magdits* Urak.

Macbride nevű Anglus Tengeri-Vezér, a' ki három közép-szerű, 's egy kisebb hadi hajókkal indult Sept. 8-dikán Angliából *Dünkirchen* felé, hogy ezen Várnak ostromlásában segítségére legyen *York* Hertzegnek: meg-ütközött *Dünkirchennél* Sept. 15-dikén néhány apró Frantzia hadi hajókkal; de még nem tudatik, mitsoda ki-menetellel.

A' *Szárdiniai* Udvarnak rend-szerűen való lakó Városába *Turin*ba olly tudósítás érkezett a' *Nizzai* Grófságból Sept. 18-kán, hogy a' Tsász. Kir., és Szárdin. Kir. egyesült Seregeknek egy tsapatjával Gen. *Devins*, *Lantosca*, vagy *Lantesca* (nem pedig *Lautoyca*, mint a' minap egy Olasz Tudósításban hibásan vólt téve) nevezetű kis Város felé indult; más tsapattal Gen. *Strassoldo*, a' *Var* vagy *Varo*-vize felé (melly viz ered a' *Nizzai* Grófságban, ezt annakutánna maga folytatásával *Provence* nevű részétől Frantzia-Országnak különválasztja, és végre *Nizza* Városánál a' közép-tengerbe szakad); harmadik tsapattal pedig Gen. *Colli*, és az *Aostai* (Királyi) Hertzeg, *Tenda* Városa' mellyékéről alább szállottak, olly tzéllal: hogy *Messena* Fran.

Generális Seregét elől, hátul, 's oldalról egyszerre meg-támadhassák.

Egész Spanyol - Országban, nagyon fzedik mindenféle az új Katonákat.

A' *Navarrai Spanyol Sereg* Vezére, *Don Ventura Caro*, olly parantsolatot vett *Madridből*, hogy magát tsak óltalmazólag tartsa, 's néhány Regementeket küldjön *Riccardos* Spanyol Vezérnek segítségére, a' ki nek fő kormányozása alatt lévő Sereg-osztályok közzül egy, melly állott öt ezer gyalogságból, 's négy száz lovasokból, el-nyerte az *Olettei* Frantzia Táborn, minden ágyúkkal, 's ágyúi készületekkel együtt, nem messze *Perpignántól*. Ha pedig egyszer *Perpignánt* magokéva tehetnék a' Spanyolok: úgy erről a' részről egészen nyitva volna előttök Frantzia-Ország. De más Sereg-osztályát *Riccardos* Vezérnek, meg támadta *Dagobert* Frantz. Generális Sept. 4-dikén, *Montlouis* nevű Fr. Városotskánál, melly már most *Montlibrenek* neveztetik; 's a' mint maga írta *Gen. Dagobert* Parisba, olly fzerentséssen el-verte a' Spanyolokat *Montlibretől*, hogy az ostrom - ágyúkat is mind el-nyerte tőlök.

Nápoly Városa' ki-kötő helyébe egy Anglus, és egy Spanyol hadi hajók érkeztek a' *Touloni* ki-kötő helyből Sept. 11-dikén, mellyeknek Kommendánsaikat, több más Anglus, Spanyol, és Nápolyi Tisztekkel

együtt ebédre szólíttatta a' Nápolyi Király saját hadi hajójába, a' hol maga is együtt ebédlett vellek.

A' *Nápolyi* hajós Seregnek első Ofztálya, melly áll két 74, két 44, és két 24 ágyús hajókból, Sept. 16-dik napja' éjtszakáján indult *Toulon* felé, 's vitt hat Batalion szárazra való Katonákat; a' 2-dik Ofztály, melly ugyan - annyi hajókból áll, valamint az első, és hat ezer szárazra való Katonákat rakott-fel a' maga hajóira, Sep. 19-dikén szándékozott utánna indulni az első Ofztálynak.

Egy *Londoni* Levélből, melly költ Sept. 15-dikén, ezeket olvassuk: „*Pitt* Minister el nem titkolta a' Közönségtől (Publikumtól), hogy *York* Hertzeg kén-teleníttetett *Dünkirchen* Frantzia Várnak ostromlását félbe-szakasztani, és, hogy el ne kerítsék Seregét hátúlról a' Frantziák: hadi készületeinek is egy részét, 32 nagy ágyúkkal együtt, az említett Vár alatt hagyni, 's Embert is sokat vesztett. Ezen hír - adásra, meg - szomorodott *London* Városa; de ismét meg - újjult, midőn olvasta az *Udvari Újságból*, hogy *Toulon* Városát, és ki-kötő helyét el-foglalta az ő Tengeri-Vezérjek Lord *Hood*, a' Spanyolokkal együtt. Mindenfelé hallatott a' sok: *Éllyen Pitt!* kiáltás. Használni akarván *Pitt* Úr ezen szerentsés izempilantást, javasolta, hogy a' szárazon lévő

fegyveres erejét Nagy-Britanniának tiz új Regimentekkel kellene nevelni; melly meg is lessz. — A' hajós Legényeket nem kell már most erővel fogdosni a' hadi hajókra. Önként kívánczoknak hadi szolgálatba lépni, hogy mentől hamarább meg-láthassák *Toulont*. — A' papiros-pénz, melly öt procentóval kezdett alább szállani, tiz procentóval ugrott fellyebb.

„Közönségesen beszélik itten *London*-ban, hogy két Fő Személyeket nem jó szemmel néz a' Minisztérium, úgymint: Hg *Richmond* Hadi-Tármestert, és *Howe* Tengeri-Vezért. Az első ellen az a' panasz, hogy nagyon késedelmesen bánt azoknak az ágyúknak el-küldésével, mellyek *Dünkirchen* Várának ostromlására rendeltetiek; a' második ellen pedig, hogy haszontalan kerengéseket tsinál, a' kormányozása alatt lévő hajós Sereggel; és ámbár sokszor lett volna már jó alkalmatossága meg-támadni a' Frantzia hajós Sereget: még is el-halasztotta az ütközetet. Ezen panaszok annál hitelessebbeknek látszatnak, mivel mind Hg *Richmond*, mind Lord *Howe* az Oppozitzióval, vagy a' Minisztériummal ellenkező Résszel tartottak. *Richmond* Hertzegről azt is mondják már, hogy le-tétetett volna Hadi-Tármesteri tisztségéből.

A' *Toskánai* Udvarnál lévő Ánglus Követ, következő értelmű Jelentést nyújtott-bé nem régiben a' Nagy-Hertzeg-

nek: „Mivel az Angliai hajós Sereg' élész-
házai a' Toskánai partokon vagynak, 's
olly meg-határozott szándékkal is vagyon
az említett hajós Sereg, hogy a' *Livornói*
ki-kötő helyben, és a' *Speciai* tenger' kebe-
lében telellyen: ehez képest szükség, hogy
a' Frantzia Minifter *Florentziából* el-taka-
rodjon, a' Frantziákhoz szító Lakosok ke-
ményen meg-büntettessenek, és a' Toskán.
Nagy-Hertzezségnek Frantzia-Országgal
eddig folytatott kereskedése félbe-szakasz-
tasson. Azon esetre, hogy ha ezen kíván-
ságok nem tellyesíttetnének: parantsolatja
vagyon már az Anglus hajós Seregnek,
hogy el-múlhatatlanul végre-hajtsa azokat.
De ha ő Nagy-Hertzezsége, önként eleget
tészzen a' Nagy-Britanniai Udvar' kérésének:
úgy az Anglus hajós Sereg, óltalma alá
vészzen minden Toskánai kereskedő hajókat,
's fogadja, hogy a' Toskánai ki-kötő helye-
ket is minden bántástól, vagy sérelemtől
meg fogja őrizni. “

Hadi Anekdota.

A' *Szárdiniai* Királyról írják *Tenda*
Városából, hogy minekutánna Sept. 6-kán
egész nap járt volna fel 's alá azon hegyeken
és völgyeken, mellyek között fekszik a'
Rausi Tábor: éjtfzakára sátorba ment hálni,
a' hol midőn látná, hogy ágyat akarnak
készíteni számára, meg nem engedte, hogy
azt tselekedjék, így szólván: *Nem hadi*

Embernek való, úgymond, a' mesterséges ágy: ki-pihenheti az magát egy kevés szalmán is.

Elegyes Tudósítások.

A' Pápai Seregeknek néhai Vezére, Generál. *Caprara*, kinek 69-dik esztendőskorában lett meg-halálozásáról emlékeztünk vala F f árkusunkban, egy ifjú Özvegyet hagyott maga után, a' kiről olly rendeletet tett, hogy ez legyen a' haszon-vevő (usufructuaria) örökös; és ha férjhez akar menni, mehet, hanem a' *Bonóniai* (a' hová való vólt t. i. maga is Gen. *Caprara*) Ns Házakból származott, de nem első szülött Ifjak között válasszon Férjet magának, kitől ha férjfi-magzatja születik, erre szálljon az egész *Caprárai* hagyomány, olly fel-tétellel mindazáltal, hogy az is *Caprara* nevet viseljen.

Caprara Generális' nagy pompájú eltemettetésének tzeremoniái közzé tartozik az is, hogy a' kísérő számos Katonaság között némellyek régi Római Katona-ruhába vóltak fel-öltözve.

Ausztiai-Lombardiának (Felső Olasz-Országának) Kormányozója, és Fő Kapitánya, *Ferdinánd* Fő-Hertzeg, egy parantsolatot adott-ki, mellyben meg-tiltatik minden frantzia portékáknak a' *Mediolánumi*, és *Mantuai* Tartományokba ezentúl lejendő bé-vitele. Tsupán a' mit

az ezen említett két Tartományokbéli Fábrikák nem kaphatnak másunnan olly jó móddal, mint Frantzia Országból: azt lehet bé-vinni.

Romából írták Septemb. 13-dikán, hogy az ott lévő Bíztoſa a' *Nápolyi* Udvarnak, *Ramet* Úr, olly parantsolatot vett a' maga Királyjától, mellynél fogva nem adhat ezentúl semmi Frantziának paſſzust, *Nápoly-Ország* és *Sicilia* felé.

Magyar Ország,

Peſt-Vármegyében; Septem. 26-dikán tartatott a' ſzék-újjító (reſtauráló) Gyűlés. Első, és Második Al-Iſpányoknak továbbra is meg-hagyattak TT. *Szily*, és *Laczkovits* Urak; valamint T. *Onody* Úr is Fő Notáriusnak. Betsületért ſzolgáló Al Notáriussá lett Ns *Ottlik* Úr.

Munkátsról, Septemb. 25-dikén. — „Nemes Vármegyénknek néhai Generális-Perceptorát, *Maróthy György* Urat, *Gulátsi Márton* Úr váltotta-fel a' hivatalban; de nem sokáig viſelheté ezen drága Úr a' maga új tiſztségét, mert a' halál őtet is koporsóba zárá. Helyébe, iffjabbik *Rácz György* Úr válaſztatott.

A' ſzőllők olly ſzépen mutatták magokat eleinten, hogy a' Gazdák abban kezdték törni a' fejeket: hol vegyenek elegendő

hordókat; de másképpen ütött-ki a' dolog. A' ki száz hordó bort várt, szerentsésnek mondja most magát, ha öt hordóval szűrhet. — A' makk-fákat meg-tsapdosta ugyan a' 'dér Augustus' végén; de azért bőven lefűz mind tölgy, mind bik-makk: következőképpen a' sertés-petsenyének se fogjuk szűkit látni. “

Új-Vidékről, Sept. 25-dikén.

„*Péterváradon* kélszen várják már a' Kaszamáta az oda rendelt Fr. Foglyokat, A' *Csatorinszky* Regementjéből egy Kapitány, egy Alhadnagy, és száz Közember fogják őket által-venni őrizetjek alá. Az Őrizet minden hónapban fog változni.

A' napokban, *Volarits János* Kereskedő Úrnak öt hajói indultak *Szegedről* sóval a' *Mohátsi* só-házhoz. A' mint utaztak volna, *Nyestín* nevezetű falunál reájok ütöttek 12 Harambasák; de mivel sok Legények voltak a' hajókon, nem lett semmi kár. Meg-bosszankodván a' Harambasák, hogy üres kézzel kellett nekik el-lódulni: mentek egyenessen egy püsztai Kortsmárosnak a' házára, kit is, az életén kívül mindenétől meg-fosztottak. “

A' már le-szállított Frantzia Foglyokon kívül, kiknek számok mintegy 1200-ra megy, még 1500-an fognak le-szállíttatni *Pétervárad*i, *Eszéki*, és *Aradi* Várainkba.

Erdély Ország.

A' Szamos-Újváriak, azon felül, a' mi az Ország által ígért közönséges had-segedelemből reájok esett, ötven válogatott erdélyi paripákat ajándékoztak ő Felségének; hogy eránta, és Hazájok eránt való hívségeket különösen is meg-bizonyíthassák.

B é t s.

Obersterségből, Generál - Májorságra emeltettek a' Tsász. Kir. Felség által tegnapelőtt *Salis*, és *Frölich* Urak.

Hertzeg *Gallitzin*, Sept. 30-dikán — és így, harmad nappal későbbén, mint futamodott vala először a' hír felöle — végeze 74 elztendőkre terjedt életét. — Tegnap temettetett-el, egy hajdani kedves mulató helyének — a' közönségesen úgy-nevezett *Gallitzinberg*nek — kertjébe. A' *Práter*-erdőbéli mulató házat, és kertjét hagyta *Hojós* Grófnénak. — Nagy betsülője, 's elő-mozdítója völt Hg *Gallitzin* a' tudományoknak és mesterségeknek; szükölködő Ember-társainak pedig el-felejtethetlen istápjok. A' körülötte közelebbről szolgált szemeélyekre nézve olly rendeléseket tett, hogy ezek, holtta után is Jól-tévőjüket tisztelik a' Hertzegben.

J e l e n t é s e k.

Mélt. Gróf *Festetics György* ö Nagyságának *Magyar-Ország*on Nemes Szala-Vármegyében fekvő *Csáktornyai* Uradal-mából jelentetik, hogy a' *Muraközi* Szigetben lévő Uraság' szöllei, a' mellettek lévő erdőkkel, szántó - földekkel, és kaszál-lókkal, akár mind együtt, akár részen-ként, minden hozzájuk tartozó Regale-beneficiumokkal, úgymint: bor-méréssel, vadászattal, mézárzékkal, és egyéb jusok-kal el-adattatnak; vagy pedig ha fundus mutatódik, mindenkori, fél-éztendőnként való elő-fizetésre 24 éztendőig árendába bocsáttatnak, sőt néhány szőlő-mívesek is engedtetnek-által, redemptió vagy árenda mellett; valamint azon szőlők is, melyek eddig dézma. szolgálat, vagy egyéb terhek alatt voltak, meg-eggyezés mellett, 24 éztendőkre fel-szabadíttatnak. Ha azért valan-ly Magyar, vagy Horvát, vagy Steyer-Országi Birtokosok, ezen Szigetben lévő szöllejeket fel-szabadítani, vagy mást venni, vagy árendálni kívánnának: leg-felgyebb Októbernek 21-dik napjáig, vagy a' Rátz-Kanisai Kir. Harmintzadnál, vagy Lapsinán az Uraság' Tisztjénél, vagy a' Csáktornyai Fiskálisnál, akár szóval, akár írás által magokat azon darabok eránt jelen-

tsék, a' holott bővebb tudósítást vehetnek, sőt a' szöllőt is meg-nézhetik. Októbernek 21-dikén pedig, az Uraságnak ki-küldött Bízatosai, hegyről hegyre jární, és a' Contraktusoknak tsinálásában munkálódní fognak.

Várkonyi Gróf *Amade Ferentz* ő Nagyságának, *Szántó* Mezővárosbéli alkalmatos lakó háza, bor-hazai, és pintzéje; nem-különben a' ház után lévő földje, rétje, és jobbára a' híres *Tállyai* hegyek' szomszéd-ságában fekvő négy darab szöllei, mellyek 5200 magyar forintokban, az az, 4333 Rf és 40 kr. ban ítéltettek törvényesen a' Gróf Úrnak: — a' most következő szüret' alkalmatosságával, együtt az ingó gyümölcsökkel, November hónapnak negyedik napján kótya - vetye alá botsáttatnak, 's négy ezer forintokra kiáltatnak - ki. A' kótya-vetye vagy licitátzió, reggeli kilentz órakor fog kezdődni az említett napon, *Szántó Városa'* közönséges házánál.

A' Felső - Magyar - Országon lévő *Szomolnok - Vidéki* Királyi Fő - Bányá - Inspektorátus - és Törvényfszéktől jelentetik minden ezen F. Magyar - Országi *Szomolnok - Vidéken* bányát műveltető, de nem itt lakó bányás Uraknak: hogy mivel az ő itteni

személyes jelen nem létem miatt, a' tollók járandó bányász munka-bérek magok idejekben rendszeren nem fizetődhetnek, 's Szószóllójok vagy Ügyészek is a' Törvényfészék előtt nintsen, következésképpen miattok a' bányászkodás hátráltatik: tehát a' Bányákat tárgyzó - 14-dik törvény - tizikkely (artikulus) szerént, ennekutánna minden Bányás Úr, a' ki nem lakik a' maga bányája' vidékében, maga képeben egy Személyt állíttson - elő, a' ki nem tsak idő-szakafzonként az ő reája esendő bányaköltséget helyette le-fizesse; hanem ha a' szükség úgy kívánna, Szószóllója is légyen törvényes dolgaiban. Az ilyen Képviselőjét vagy Biztosát (Mandatáriussát) pedig kiki az említett Úrak közzül annál bizonyosabban három hónapok alatt meg-nevezze levele által ezen Bánya-fészéknek, mivel ez annakutánna soha többé mellettek egy szót sem téfzen, hanem ha a' bányász-költséget, valamikor kívántatik, meg-hitt Emberjek által le nem fizetteténdik: tehát ezen esetre az ő bányabéli részek le fog tartóztattni, és a' panaszlóknak ítéltetni.

Deschan Godfrid mk

*Rösler Ferentz János
Titoknok mk.*

